

Rishu's strings instrument Phetdham village at Phetchabun province.

Ratthanin Raveechatphong¹

Received	Reviewed	Revised	Accepted
15/05/2564	30/05/2564	01/06/2564	01/06/2564

Abstract

This research “Lishu’s Strings Instrument in Phetdham Village at Phetchabun Province” aims to study history and composition of it including learning and recording the melody in musical notation. The research instruments were accumulating via qualitative research by interview the musician and whom it may concerned in Phetdham Village at Phetchabun Province.

The studied revealed that this instrument was mutuality with culture and traditional of tribe. The Lishu’s string instruments were used for festival such as Village’s New Year, Male’s New Year, Female’s New Year, etc. by create melody and rhythms for local dancing. As of now the musician who is the successor of this instrument is Mr. Asupa Seanja. He is regarded as a senior teacher of art os music and specialist in Lishu’s strings instrument. Lishu’s strings Instrument is the percussion instrument with 3 strings consisting of Machine heads, Neck, Sound Board, Strings, Bridge and Finger Pick. The research to records found the main of 3 song; MeaJhooSuaySuay, Lu Mi Pa Si Year and WaTiTi. The Musician select song to play by properly.

Keywords: Lishu’s Strings Instrument, Subu

¹ Phetchabun Rajabhat University, Email: mek.saxophone@gmail.com

พิณลิซู หมูบ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์

รัฐฉินท์ รวีฉัตรพงศ์²

บทคัดย่อ

การศึกษาเครื่องดนตรีพิณลิซู หมูบ้านเพชรดำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาประวัติความเป็นมาของพิณลิซูหรือที่ชาวเขาเผ่าลีซูเรียกว่าซ็อบปือ องค์ประกอบของซ็อบปือศึกษาและบันทึกบทเพลงของเครื่องดนตรีซ็อบปือ ให้เป็นโน้ตสากลและโน้ตเพลงไทยโดยรวบรวมข้อมูลจากการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์นักดนตรีผู้เป็นที่ยอมรับในหมู่บ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านเพชรดำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการศึกษาเครื่องดนตรีซ็อบปือนั้น พบว่าซ็อบปือมีความผูกพันกับวัฒนธรรม และประเพณีชนเผ่าของชาวเขาเผ่าลีซูมาตั้งแต่โบราณ โดยบรรเลงเพื่อความสนุกสนานในงานรื่นเริง เช่น งานวันขึ้นปีใหม่ของหมู่บ้าน งานฉลองปีใหม่ของผู้ชายชาวลีซู งานฉลองปีใหม่ของผู้หญิงชาวลีซู และงานบันเทิงรื่นเริงต่างๆ โดยสร้างทำนองดนตรีเพื่อกิจกรรมการเต้นรำของชนเผ่าลีซู

การศึกษาเครื่องดนตรีซ็อบปือ หมูบ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของซ็อบปือหมู่บ้านเพชรดำ ซึ่งพบว่าซ็อบปือที่มีผู้สืบทอดในปัจจุบันคือ นายอาสีพะ แสนจ๊ะ ซึ่งเป็นศิลปินที่ได้รับการยอมรับและยกย่องให้เป็นครูอุสโสด้านศิลปะดนตรี และเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญด้านดนตรีลีซู

องค์ประกอบของเครื่องดนตรีซ็อบปือ พบว่าเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีดมี 3 สาย ประกอบด้วยลูกบิด คันทวน, กล้องเสียง, สาย, หย่อง, และไม้สำหรับดีด การบรรเลงเพลงมีเพียง 3 เพลงเท่านั้นที่นิยมบรรเลงกันในหมู่บ้านเพชรดำ ได้แก่ วาดตี, ลูมิปะซีเยย และแมงจ่วยส่วย การเลือกเพลงบรรเลงในพิธี ขึ้นอยู่ตามความเหมาะสมของผู้บรรเลง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเป็นโน้ตสากลและโน้ตเพลงไทย

คำสำคัญ : พิณลิซู, ซ็อบปือ, เครื่องสายลีซู

² มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, Email: mek.saxophone@gmail.com

บทนำ

ชนเผ่าลีซูนั้นมีความเชื่อจากการเล่าสืบต่อกันมาว่า ชนเผ่าของของตนเองนั้นมีถิ่นฐานกำเนิดอยู่ที่มณฑลยูนนานทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งปัจจุบันยังคงมีชนเผ่าลีซูดำรงชีวิต และอาศัยอยู่ในมณฑลยูนนาน นอกจากนี้ยังพบว่าชนเผ่าลีซู่ได้มีการแพร่กระจายออกไปตั้งถิ่นฐานหลายแห่ง ได้แก่ ทิศตะวันออกในประเทศอินเดีย ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า และทางทิศเหนือของประเทศไทย (Veerachai, C., 2009)

ชนเผ่าลีซู่ เป็นชนเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่มีภูเขา นอกจากนี้คนไทยโดยทั่วไปเรียกชนเผ่าลีซู่ที่ว่าชาวเขาเผ่าลีซอ ซึ่งในประเทศไทยแรกเริ่มเดิมทีมีชนเผ่าลีซู่ได้เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงราย โดยการเดินทางลัดเลาะตามแนวเขามาจากเชียงตุงประเทศพม่า ภายหลังจากเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงรายประเทศไทยแล้ว ก็มีการแพร่กระจายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ในจังหวัดต่างๆ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่, จังหวัดแม่ฮ่องสอน, จังหวัดลำปาง, จังหวัดตาก, จังหวัดพะเยา, กำแพงเพชร, เพชรบูรณ์, แพร่และสุโขทัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีพิณลีซู่ “ซื่อป้อ”
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเครื่องดนตรีพิณลีซู่ “ซื่อป้อ”
3. เพื่อบันทึกโน้ตเพลงสากล และโน้ตเพลงไทยของพิณลีซู่ “ซื่อป้อ”

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องพิณลีซู่ หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลจากวรรณกรรมเพื่อให้ทราบถึงภูมิหลังความเป็นมา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของประวัติความเป็นมาชาวเขาเผ่าลีซู่ ตลอดจนทราบที่มาและความเป็นมาของชาวเขาเผ่าลีซู่ หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ชาวเขาเผ่าลีซู่ในประเทศไทยแรกเริ่มเดิมทีได้อพยพมาจากประเทศพม่า และมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดเชียงรายประเทศไทยเป็นแห่งแรก ซึ่งจากการสำรวจพบว่าปัจจุบันมีชาวเขาเผ่าลีซู่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย, จังหวัดเชียงใหม่, จังหวัดแม่ฮ่องสอน, จังหวัดตาก, จังหวัดลำปาง, จังหวัดเพชรบูรณ์, จังหวัดกำแพงเพชร, จังหวัดสุโขทัย, จังหวัดพะเยา และจังหวัดแพร่ โดยจังหวัดที่มีชาวเขาเผ่าลีซู่อาศัยอยู่มากที่สุดคือจังหวัดเชียงราย ซึ่งพบชาวลีซู่ในกิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง, แม่สรวย และอำเภอเมือง (Veerachai, C., 2009)

2. ชาวเขาเผ่าลีซู่ หรือชนเผ่าลีซอ มีคำและความหมายคือ “ลี” มาจากคำว่า “อีหลี” มีความหมายว่าจารีตประเพณีอันดีงาม และ “ซู่” แปลว่าคน ซึ่งเมื่อนำทั้งสองคำมารวมกันมีความหมาย

ว่ากลุ่มชนที่มีชนบทรธรรมนิยม จารีตประเพณีอันดีงามยึดถือปฏิบัติ ความหมายของคำว่าลี้ชุนั้น หมายถึง ผู้มีจารีตประเพณีอันดีงาม บ่งชี้ว่าชื่อชนเผ่าเป็นความภาคภูมิใจและสำคัญสำหรับชาวลี้ชุนมาตั้งแต่อดีตกาล เดิมทีเผ่าลี้ชู หรือเผ่าลี้ซอ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่จัดอยู่ในกลุ่มธิเบต และพม่า ขนชาติโลโล ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ต้นแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาละวิน เขตมณฑลยูนนานตะวันตกเฉียงเหนือและตอนเหนือของรัฐคะฉิ่น ประเทศพม่า ชนเผ่าลี้ชู ส่วนใหญ่เชื่อว่าเมื่อ 4,000 ปีที่แล้ว แต่ถูกยึดพื้นที่อยู่อาศัยจากจีน จนกระทั่งย้ายมาตั้งรกรากอยู่บนเขาต่างๆเขตเมืองซือเหมา รัฐสิบสองปันนา ประเทศจีนและลงมาถึงทางตอนใต้เรื่อยมาจนกระทั่งเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2464 โดยกลุ่มแรกที่มีมา 4 ครอบครัว มาตั้งถิ่นฐานเป็นครอบครัวครั้งแรก อยู่ที่บ้านห้วยसान จังหวัดเชียงราย อยู่ได้โดยประมาณ 5 ปี จึงมีการแยกกลุ่มอพยพไปอยู่ทางหมู่บ้านดอยช้าง ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ซึ่งจากการสอบถามผู้อาวุโสของหมู่บ้านพบว่าย้ายภูมิลำเนามาจากเมืองเชียงตุงประเทศพม่า ต่อมาลี้ชูในกลุ่มจังหวัดเชียงราย ก็อพยพย้ายถิ่นฐานแพร่กระจายลงมายังจังหวัดต่างๆ ดังนี้ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ตาก พะเยา กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ แพร่และสุโขทัย โดยเรียกตนเองแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือลี้ชูดำและลี้ชูลาย ซึ่งลี้ชูดำอยู่ในแถบพม่าและจีน ส่วนในประเทศไทยนั้นเป็นเผ่าลี้ชูลาย (Wannatung, W. and Sudsang, N., 2010)

3. หมู่บ้านเพชรดำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีชนเผ่าลี้ชูตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่นั้น ได้อพยพมาจากจังหวัดตากในปี พ.ศ.2516 โดยการเดินทางเดินทางเท้าและตามเขามาเรื่อยๆ โดยอยู่ ณ อุทยานแห่งชาติแคมป์สน มีครอบครัวทั้งหมด 27 ครอบครัว ดังนี้ ตระกูลแซ่ ,สิน 7 ครอบครัว ,สินหมี 2 ครอบครัว ,สินเช้า 18 ครอบครัว หลังจากเกิดสงครามเขาค้อใน พ.ศ.2521 กองทัพภาคที่ 3 จึงออกคำสั่งให้ย้ายครัวเรือนเผ่าลี้ชูบนเขาค้อทั้งหมดรวมมาไว้ที่หมู่บ้านเพชรดำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดบูรณ์ (Tonekaew, P., 2011)

4. จากงานวิจัยทางมานุษยวิทยาการดนตรีในกรณีศึกษาเครื่องดนตรีแคนฟุหลู่ แคนน้ำเต้าของชาวลี้ชู ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยงานวิจัยดังกล่าวได้ศึกษาวิธีการสร้าง รูปแบบการบรรเลง ลักษณะทางดนตรีของบทเพลงที่บรรเลงโดยฟุหลู่ การเต้นรำโดยเพลงบรรเลง และความสัมพันธ์ที่มีต่อสังคมชาวลี้ชู พบว่าฟุหลู่ทำจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นอำเภอแม่สรวย จึงแสดงให้เห็นถึงความเป็นพื้นบ้าน การบรรเลงบทเพลงนั้นมีท่วงทำนองสนุกสนาน เพลงมีท่อนเดียวบรรเลงซ้ำๆ ทำนอง และมีการเต้นรำเป็นหมู่คณะที่สัมพันธ์กันในชนเผ่าลี้ชู (Na Ayutthaya, K., 2004)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มชุมชนชาวเขาเผ่าลี้ชูในหมู่บ้านเพชรดำ เพื่อทำการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมทางด้านดนตรี โดยเจาะจงที่เครื่องดนตรีพิณลี้ชูและเพลงพิณลี้ชู โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาจากผู้นำชุมชน ได้แก่ นายเดชา สินจ้าง รอง

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายธูเดช สีนจ้าง ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านเพชรดำ และนายอาซีมะ แสนจ๊ะ สัมภาษณ์ศิลปินปราชญ์ชาวบ้าน ด้วยวิธีการถ่ายทอดวิธีการบรรเลงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้อุปกรณ์บันทึกภาพเคลื่อนไหวและเสียงเพื่อนำมาบันทึกลงเป็นต้นฉบับเพลงสากล และโน้ตเพลงไทย

ผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีพิณลือ “ซ็อบี้อ”

พิณลือที่หมู่บ้านเพชรดำนั้น แรกเริ่มเดิมทีไม่มีสมาชิกในหมู่บ้านคนใดเลยที่สามารถบรรเลงพิณลือได้ หัวหน้าชุมชนหรือเจ้าภาพที่ต้องการจัดงานต้องติดต่อนักดนตรีชาวเขาเผ่าลือ มาจากจังหวัดเชียงรายหรือจังหวัดตาก ต่อมาในปีพ.ศ.2540 ได้มีครอบครัวชาวลือย้ายเข้ามาอยู่ที่หมู่บ้านเพชรดำคือตระกูลสินหมี่ซึ่งนายกลิน สินหมี่ มีความสามารถด้านเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าของชนเผ่าลือ คือ ขลุ่ยลือ และแคนลือ แต่เนื่องจากสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงทำให้ไม่ค่อยได้รับงานบรรเลงดนตรีนายก ลิน สินหมี่ ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการบรรเลงแคนลือให้แก่บุตรคือ นายสุรเดช สินหมี่ ปัจจุบันอายุ 26 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชผักชนิดหัวซึ่งนายสุรเดช สินหมี่ มีความสามารถด้านดนตรีลือคือแคนลือเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ต่อมาในปีพ.ศ.2556 มีครอบครัวใหม่ย้ายเข้ามาอาศัยที่หมู่บ้านเพชรดำ และมีนักดนตรีซ็อบี้อที่มีความชำนาญมาด้วยหนึ่งคนคือ นายอาซีมะ แสนจ๊ะ ทางหมู่บ้านจึงว่าจ้างเมื่อมีงานมงคลที่ต้องใช้ดนตรีลือบรรเลง ซึ่งทำให้มีทั้งนักดนตรีเดี่ยวเครื่องเป่าฟลุ่ และเดี่ยวพิณซ็อบี้อมาตั้งแต่นั้น (Sinchang, T., 2019)

“ซ็อบี้อ” เป็นเครื่องดนตรีโบราณลักษณะเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีเช่นเดียวกับพิณ บางตำราเรียกซ็อบี้อว่าซ็อบู ลักษณะของเครื่องดนตรี ซ็อบี้อนั้นทำจากไม้สัก มีส่วนประกอบต่างๆดังนี้ ทวนล่าง ทวนบน ลูกบิด สาย หย่อง และกล่องเสียง ซึ่งใช้หนังสัตว์เลื้อนคลานประเภทงู หรือหนังของตะกวดมาตึงปริมาณด้านหน้า นอกจากนี้หมู่บ้านเพชรดำมีนักดนตรีที่เล่นซ็อบี้อระดับมีอาชีพเข้ามาในปี พ.ศ.2555 คือนายอาซีมะ แสนจ๊ะ โดยย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดกำแพงเพชรพร้อมกับครอบครัว นับจากนั้นหมู่บ้านเพชรดำจึงมีนักดนตรีประจำหมู่บ้านคือนายอาซีมะ แสนจ๊ะ ได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นนักดนตรีซ็อบี้อในงานขึ้นปีใหม่ และพิธีกรรมสำคัญในหมู่บ้านเสมอมา ซึ่งในอดีตก่อนหน้านี้ต้องจ้างนักดนตรีซ็อบี้อมาจากจังหวัดเชียงรายหรือจังหวัดตาก (Sinchang, D., 2019)

องค์ประกอบของเครื่องดนตรีพิณลือ “ซ็อบี้อ”

“ซ็อบี้อ” เป็นเครื่องดนตรีโบราณลักษณะเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นที่นิยมมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษของชาวลือ โดยแต่เดิมนั้นทำขึ้นมาและหัดเล่นเรียนรู้พิณลือหรือซ็อบี้อกันตั้งแต่อายุยังน้อย จากการสัมภาษณ์นายอาซีมะ แสนจ๊ะ หรือลุงโบว์ นักดนตรีซ็อบี้อปราชญ์ชาวบ้านของหมู่บ้านเพชรดำ โดยมีประวัติชีวิตดังนี้ นายอาซีมะเกิดวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2508 ปัจจุบันอายุ 56 ปี เป็นบุตรของนายอาแล

แสนจ๊ะ ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดกำแพงเพชร จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 จากโรงเรียน จังหวัดกำแพงเพชร เริ่มหัดเรียนพิณลือหรือซออู้ตั้งแต่อายุ 13 ปี โดยนายอาสี๊ะ แสนจ๊ะ ได้รับการถ่ายทอดจากบิดาคือ นายอาแล แสนจ๊ะ และฝึกหัดเรื่อยมา ต่อมาในปีพ.ศ.2555 นายอาสี๊ะ แสนจ๊ะ ได้ทำการสมรสกับนางรัตนา แสนจ๊ะ และย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านเพชรคำ บ้านเลขที่ 69 อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ประกอบอาชีพเกษตรกรรวมปลูกขิง ปลูกหัวไชเท้า ปลูกข้าว ปลูกพืชผักเศรษฐกิจตามฤดูกาล และรับงานบรรเลงดนตรีพิณลือในงานมงคลต่างๆ ได้แก่ งานขึ้นปีใหม่ งานทำบุญบ้านหรือสถานที่สำคัญของชาวลือ งานมงคลสมรส และงานวันเกิด (Sanja, A., 2019) องค์ประกอบของเครื่องดนตรีพิณลือหรือซออู้นั้น จากการสัมภาษณ์นายอาสี๊ะ แสนจ๊ะ พบว่ามีส่วนประกอบของพิณลือมี 7 อย่างดังนี้

ทวนล่าง ภาษาลือเรียกว่า “ซิงกั้ง” คือลักษณะของลำตัวเครื่องทำจากไม้เนื้อแข็ง โดยมากนิยมทำจากไม้สักเพราะหาง่ายในท้องถิ่น

ทวนบน ภาษาลือเรียกว่า “อีโกโกะ” คือลักษณะยอดทวนที่เจาะรูใส่ลูกบิดไว้สำหรับซึงสาย ทำจากไม้เนื้อแข็งโดยนิยมนำไม้สักมาทำ

ลูกบิด ภาษาลือเรียกว่า “นาปู” คือไม้เนื้อแข็งนำมาเกลึงเป็นท่อนกลมสามชิ้น ใช้สำหรับซึงสาย ปรับระดับเสียง

สาย ภาษาลือเรียกว่า “อิบะบะ” สำหรับเครื่องดนตรีซออู้นั้นใช้สามสายโดยเรียกว่า พ่อ แม่ และลูก ในอดีตนิยมใช้ลวดทองเหลืองมาทำเป็นสายสำหรับดีด ปัจจุบันนิยมใช้สายกีตาร์โปร่งหรือกีตาร์ไฟฟ้าเบอร์ 1 มาใช้ในการตั้งสาย

หย่อง ภาษาลือเรียกว่า “อามู” ทำจากไม้เนื้อแข็งแกะทรงคล้ายสะพาน และใช้ของมีคมปาดเนื้อไม้ให้เป็นร่อง 3 ร่อง ใช้สำหรับวางพาดสายหน้ากล่องเสียงที่ซึงด้วยหนัง

กล่องเสียง ภาษาลือเรียกว่า “โผ” ลักษณะเป็นทรงกระบอก ทำจากไม้เนื้อแข็งจำพวกไม้สัก นำมาคว้านให้เป็นโหลงอีกด้านหนึ่งปิดทึบแต่ฉลุภายในให้มีรู เพื่อให้เสียงผ่านออกมาได้ อีกด้านหนึ่งซึงด้วยหนังงูเหลือมหรือหนังตะกวด ปัจจุบันนิยมนำหนังดังกล่าวมาต้มกับน้ำอ้อต้มก่อนเพื่อให้หนังยืดหยุ่นดี จากนั้นจึงใช้ไปประกอบทำเครื่องดนตรี

ไม้ดีด ภาษาลือเรียกว่า “โป๊ะซี” ทำจากวัสดุเนื้อแข็งคือเขาสัตว์และไม้เนื้อแข็ง โดยมากนิยมใช้ไม้สักมาทำเป็นไม้ดีดซออู้นี้เนื่องจากเป็นวัสดุหาง่าย ไม้ที่ใช้ดีดพิณลือหรือซออู้นั้นมีสองลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรกนำไม้มาเกลึงให้เป็นแท่งกลมปลายแหลมแล้วใช้มีดจับดีด แบบที่สองนำไม้มาเกลึงและคว้านให้เป็นโหลงเพื่อใช้เป็นปลอกสวมนิ้ว

ภาพประกอบที่ 1 ป๊ะซี่ หรือไม้ดีดพิณลีสู่

ภาพประกอบที่ 2 อาซี้ผะ แสนจ๊ะ ขณะบรรเลงพิณลีสู่ในงานปีใหม่

C	D	E	X	G	A	X
---	---	---	---	---	---	---

ตารางแสดงลักษณะโครงสร้างเสียงแคนลีสู่ ในระบบ Pentatonic Scale

โครงสร้างเสียงของพิณลีสู่ หรือซ็อบีอนั้นจะใช้ระบบเสียงปัญจจะมูลหรือ Pentatonic Scale ในการบรรเลงเพลงคือ ดรมXซลX และมีระบบการตั้งสายดังนี้

อาเบ้ ภาษาลีสู่แปลว่าลูกคนที่หนึ่ง ใช้ในการตั้งสายที่หนึ่งหรือสายล่างสุด โดยเทียบเสียงเท่ากับ โดสูง หรือ C5 ในบันไดเสียง C Major ระบบเสียงดนตรีสากล

อาเร ภาษาลีสู่แปลว่าลูกคนที่สอง ใช้ในการตั้งสายที่สองหรือสายกลาง โดยเทียบเสียงเท่ากับ ซอล หรือ G ในบันไดเสียง C Major ระบบเสียงดนตรีสากล

อาสะ ภาษาลีสู่แปลว่าลูกคนที่สาม ใช้ในการตั้งสายที่สามหรือสายบนสุด โดยเทียบเสียงเท่ากับ โดต่ำ หรือ C4 ในบันไดเสียง C Major ในระบบเสียงดนตรีสากล

โน้ตเพลงสากล และโน้ตเพลงไทยของพิณลีสู่ “ซ็อบี” โน้ตเพลงลุมปีปะซี่เยีย

ตารางแสดงโน้ตเพลงลูมิปะซีเยีย

สรุปและวิจารณ์ผล

วัฒนธรรมดนตรีของชาวเขาเผ่าลีซู หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้นมีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีดที่โดดเด่นคือพิณลีซูหรือซ้อป้อ มีความเป็นมาและสืบทอดต่อกันมาด้วยภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ พิณลีซูมีความสำคัญในการบรรเลงประกอบงานมงคล ได้แก่ พิธีมงคลสมรส งานวันขึ้นปีใหม่ และงานบันเทิงรื่นเริง โดยสร้างความสนุกสนานให้แก่การเต้นรำของชนเผ่าลีซู และสร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้พิช้อันเป็นมงคล

การศึกษาทเพลงบรรเลงพิณลีซู หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของพิณลีซูหรือซ้อป้อหมู่บ้านเพชรดำ พบเพลงที่มีการสืบทอดมาสู่ศิลปินปราชญ์ชาวบ้านคือนายอาชีวะ แสนจ๊ะ ปัจจุบันอายุ 56 ปี ซึ่งได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงพิณลีซูจากบิดา นายอาแลแสนจ๊ะ ปราชญ์ชาวบ้านภูมิเฒ่าเนาจังหวัดตากที่มีความชำนาญด้านวัฒนธรรมดนตรีชนเผ่าลีซู โดยวิธีดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ในส่วนของหัวข้อองค์ประกอบของพิณลีซูหรือซ้อป้อนั้น เป็นเครื่องดนตรีสร้างจากไม้เนื้อแข็งนิยมใช้ไม้สัก ประกอบไปด้วย ทวนล่าง

- ร ด ช	- ม - ร	- ช ม ช	- ช - ช	- ช ม ช	- ร ด ม	ด ร - ร	ด ม - ร
ด ช - ช	- ร ด ล	ด ร - ร	ด ม - ร	ด ช - ช	- ร ด ร	ม ร - ร	ด ช - ม
- ร - ช	- ช ม ช	- ช ม ช	- ม ร ด	- ช ม ร	ด ร ม ร	ด ร - ร	ด ช - ม
- ร - ช	- ช ม ช	- ช - ช	- ช ม ช	- ช - ร	ด ล ด ร	- ร ด ม	ร ด - ช
- ม ร ด	- ช - ร	ด ร ม ร	ด ร - ร	ด ช - ม	- ร - ช	- ช ม ช	- ช - ช
- ช ม ช	- ช - ร	ด ม ด ร	- ร ด ม	- ร ด ช	- ช - ร	ด ร ม ร	- ร ด ช
- ม ร ด	- ช - ร	ด ร ม ร	ด ร - ร	ด ช - ม	- ร - ร	ด ช ม ช	- ช - ช
- ช ม ช	- ช - ร	ด ล ด ร	- ร ด ม	- ร ด ช	- ม - ร	ด ร ม ร	- ด - ช
- ม ร ด	- ร ด ช	- ม - ร	- ช - ช	- ช ม ช	- ช - ช	- ช ม ช	- ม - ร
ด ร ด ร	- ร - ร	ด ช - ช	- ม - ม	ร ด - ช	- ม - ม	- - ร ด	- ร ม ช

ทวนบน ลูกบิด สาย หย่อง กล้องเสียง และไม้ดีด วิธีการทำให้เกิดเสียงใช้การดีดให้เกิดการสั่นสะเทือนที่สาย โครงสร้างเสียงที่ใช้ในการบรรเลงจัดอยู่ในกลุ่ม Pentatonic Scale มีโครงสร้างประกอบไปด้วย 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล และลา โดยผู้วิจัยได้ทำการบันทึกโน้ตเพลงสากลและโน้ตเพลงไทย ซึ่งพบว่ามีเพลงหลักที่นิยมบรรเลงมี 3 เพลง ได้แก่ เพลงลูมิปะซีเยีย วาตีตี และเพลงแมงจู่สวยสวย โดยปกติทาง

จังหวัดจะสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าลีซูในช่วงเทศกาลวันปีใหม่ นอกจากนี้โดยปกติงานปีใหม่จะจัดขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีตามประเพณีชาวลีซู เพื่อให้ชาวเขาเผ่าลีซูหมู่บ้านเพชรดำได้เกิดความรักความสามัคคี รักในมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมของตน ด้วยประการดังกล่าวมีนิพนธ์ลีซูจึงเปรียบเหมือนสิ่งเชื่อมโยงความผูกพันของชาวลีซูหมู่บ้านเพชรดำ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรอนุรักษ์และฟื้นฟูให้เกิดความยั่งยืน เพื่อเป็นการส่งต่อลมหายใจของมรดกทางวัฒนธรรมขึ้นนี้ให้มีการสืบสานต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณนายอาชีวะ แสนจ๊ะ นายรัฐเดช สิ้นจ้าง และนายเดชา สิ้นจ้าง ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลวิจัยราบรื่น และขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่มีส่วนช่วยให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

References

- Na Ayutthaya, K. (2004). *Fu Lu, canned gourds of Lisu people: a case study of Doi Lan village, Wawee sub-district, Mae Suai district, Chiang Rai province*. Bangkok: Mahidol University.
- Sanja, A. (2019). *Interviewee*. 18 July 2019.
- Sinchang, D. (2019). *Interviewee*. February 16, 2019.
- Sinchang, T (2019). *Interviewee*. February 16, 2019.
- Tonekaew, P. (2011) *Development of Lisu hill tribe cultural tourism business Phetchabun Province*. Phetchabun: Phetchabun Rajabhat University.
- Veerachai, C. (2009) *Su Bue: A musical instrument of the Lee Su hill tribe, Mae Chan District, Chiang Rai Province*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wannatung, W and Sudsang, N. (2010). Development of silver jewelry designsFrom the identity of the Lisu hill tribe (Lisu), Sri Dong Yen Village, Mae Taeng District, Chiang Mai Province. *Art and Architecture Journal Naresuan University Vol. 1 No. 2 (2010)*.

